

gjeldsbrevet

Aksjon Slett U-landsgjelda - nr 1. mars 2004

Tema: Argentinas gjeldskrise • Folkelig motstand

Under årssamlingen i 2001 ble det vedtatt at SLUG skulle sette Illegitim gjeld øverst på agendaen for kampanjevirk-somheten. I SLUGs strategidokument som ble vedtatt det samme året står det også at gjelda er produkt av et system som overfører ressurser fra Sør til Nord gjennom ujevne maktforhold, samt at gjelda er en mekanisme for utnyttning av land i Sør. Dette er også hvordan befolkningen i sør opp-fatter utenlandsgjelden, og mange blant befolkningen i Argentina.

I 2002 fikk Kirkens Nødhjelp den engelske økonomen Joseph Hanlon til å foreta en studie på begrepet illegitim gjeld. Denne studien har siden lagt premisser for SLUG sitt arbeid med illegitim gjeld. I dette heftet bruker vi Hanlons definisjoner av illegitim gjeld som utgangspunkt for å se på Argentinas eksempel med særlig henblikk på gjelden etter militærdiktaturet som varte fra 1976-1983. Hanlon mener også at Argentinas utenlandsgjeld bærer eksempler på de aller fleste av hans definisjoner.

Argentina er også et interessant eksempel fordi det er

det eneste landet i verden hvor en føderal rett har avgjort at gjelden etter militærdiktaturet kan sies å være illegitim. Fordi begrepet illegitim gjeld ikke har noen internasjonal rettslig status har denne avgjørelsen ikke fått konsekvenser for Argentinas betjening av utenlandsgjelda fra denne tida. Det er gode grunner til å følge opp denne avgjørelsen spesi-elt med tanke på det som skjedde i desember 2000, da Argentina erklærte seg bankerott og ikke i stand til å betjene utenlandsgjelda.

Med dette som utgangspunkt valgte SLUG i samarbeid med LAG å reise til Argentina for å se på hvordan argenti-nerne opplever problemet med utenlandsgjelda og dessuten få et bilde av hva hendelsene for fire år siden det har gjort med landet.

Argentinas utenlandsgjeld er et godt eksempel på det som Changemaker har kalt diktatorgjeld i sin kampanje over sommeren og høsten 2003. Dette er det viktig å doku-mentere for å gi kravet om sletting av den illegitime gjelda slagkraft.

innhold

- 3** Tid for oppgjør
Av Silje Hagerup, SLUG
- 4** Den illegale utenlandsgjelda
Av Juan Pablo Orieta, LAG Oslo
- 6** Nasjonal politikk i Argentina - før og nå
Av Tone Hagerup og Nahuel Polese
- 7** Nabolagsforsamlingene
Av Cecilia Salinas, LAG Oslo
- 8** En fange tror på rettferdighet
Av Hanne Sofie Myrli, LAG Oslo
- 10** Spirende håp
Av Cecilia Salinas, LAG Oslo
- 11** Piqueteros
Av Hilde Holstein og Kristin Norli, LAG Oslo
- 12** En løsning på Argeninas gjeldskrise
Av Tor Brynjar Welander, SLUG
- 14** Utvikling krever gjeldsslette
Av Silje Hagerup, SLUG

Utgitt av
Aksjon Slett U-landsgjelda (SLUG)
ForUMs arbeidsgruppe om gjeld og utvikling
SLUG, Storgata 11, 0155 OSLO
tlf 23 01 03 17
slug@forumfor.no
www.slettgjelda.no

Gjeldsbrevet kommer ut to ganger i året. Dette er nummer 1/2004. Dersom du ønsker å abonne-re på gjeldsbrevet ta kontakt med SLUG. Det er gratis!

Bidrag, synspunkter, leserbrev, ros og ris mottas med takk.

Ansvarlig redaktør: Silje Hagerup

Redigering: Silje Hagerup

Layout: Kjetil G. Abildsnes

Bidragstere:
Silje Hagerup
Tone Hagerup
Hilde Holstein
Hanne Sofie Myrli
Kristin Norli
Juan Pablo Orieta
Nahuel Polese
Cecilia Salinas
Tor Brynjar Welander

Trykk: Grafisk Senter Grøset AS
Takk til laboremus prepress as, sekretariatet ii LAG, SAIH og ATTAC.
Redaksjonen avsluttet: 9 mars 2004

Forside: Nora Cortinas er en av de som startet bevegelsen "mødrene på maiplassen", som siden 70- tallet har krevd å få vite hvor det er blitt av deresforsvunnesønner og menn.
Foto: Hanne Sofie Myrli.

Tid for oppgjør

Buenos Aires 19. desember 2001: Gatene fylles av mennesker, fra alle små gater og smug dukker folk opp med et grytelokk og gryter som de slår på mens de toger nedover gatene frem mot de store hovedgatene og kongressplassen i sentrum av byen. - "Que se vayan todos!", "Alle (politikere) må gå av" skriker de og krever å få sparepengene sine tilbake.

Av Silje Hagerup

Argentinas økonomi har falt fullstendig sammen. Plutselig finnes det ikke penger i bankene, ingen penger til lønnsutbetalinger og en stor skare av middelklassen blir arbeidsløse og ute av stand til å betale sine faste utgifter. Folk har fått nok, de går ut i gatene og krever et oppgjør med politikere. De vil ha rettferdighet etter mange år med svik.

Hvordan kunne dette skje i et rikt land som Argentina? Jo, det handler om makt, og det handler om en gjeld som er blitt umulig å betjene av et gjennomkorrupt regime. Det argentinske folket har lenge vært styrt av en sterk maktelite både under udemokratiske og "demokratiske" regimer. Argentinas ledere har ført en uansvarlig og uærlig økonomisk politikk og ført folket bak lyset ved å holde den økonomiske balansen oppe ved en kunstig høy kurs på pesoen (en peso lik en US\$). Denne pengepolitikken ble innført etter råd av pengefondet (IMF) i 1991.

Argentinske ledere har sveket sitt folk fordi de har fulgt internasjonale finansinstitusjoners, som Verdensbanken og Det Internasjonale Pengefondet, uansvarlige rådgiving. Gjennom å følge kravene som ble stilt ved strukturtilpasningsprogrammene har de statlige institusjoner måttet vike vei for det private kapitalmarkedet og landet er blitt solgt bit for bit. Det er på tide at de ansvarlige tar ansvar - at også kreditorene tar ansvar for dårlig utlånspolitikk.

To år etter "caserollazoene" (de som slår med grytelokk) krever argentinerne fremdeles et oppgjør med fortiden. Den nye presidenten Nestor Kirchner, som ble valgt i april 2003, har vist at han ønsker å ta ansvar. Han har sparket en rekke av representantene for de gamle korrupte byråkratelitene både i politiet og i høyesterett. Han har også gjort et forsøk på å ta et oppgjør med IMF ved å nekte å godta forslaget

til IMF om tilbakebetaling av gamle lån. Det kan virke som om Kirchner er i ferd med å endre en trend i historien, men er han i stand til å ta et oppgjør med den illegitime gjelda?

Det er verdt å påpeke at det ikke finnes allment anerkjente definisjoner på illegitim gjeld og at punktene under er begynnelsen på et viktig arbeid. SLUG jobber med å få anerkjent intensjonen bak illegitim gjeld og har som målsetting at norske myndigheter skal ta initiativ til at det tas opp i internasjonale fora og at det settes i gang utredninger på spørsmålet.

Noen grunnleggende definisjoner på hva som bør regnes som illegitim gjeld kan oppsummeres i 4 punkter:

- gjeld som truer grunnleggende menneskerettigheter er illegitim å betale
- gjeld som er tatt opp av udemokratiske regimer er eksempler på illegitime låntakere og utlånere som handler illegitimt
- gjeld som er tatt opp til illegitime formål, f.eks. kjøp av landminer
- gjeld som har vokst til uhåndterbare proporsjoner pga ytre forhold som debitorlandene ikke har kontroll over kan gi illegitime lånebetingelser

I henhold til Joseph Hanlon i heftet "Defining illegitimate debt linking its cancellation to economic justice",¹ rommer Argentinas utenlandsgjeld alle hans definisjoner på illegitim gjeld:

- Odiøs gjeld, eller også diktatorgjeld, etter militærdiktaturet fra 1976 – 1983.
- Illegitime formål, der lånene ble brukt til å berike eliten i stedet for folket gjennom korrupsjon.
- Privat gjeld som ble overtatt av staten når de private debitorerne var ute av stand til å betjene gjelden sin.
- Offer for uansvarlig utlånspolitikk fra

IMF og Verdensbanken gjennom blant annet strukturtilpasningspolitikken.

I den første artikkelen kan du lese om omstendighetene rundt lånopptakene under militærdiktaturet og rettsaken som Alejandro Olmos satte i gang i 1982 på bakgrunn av de illegitime lånopptakene.

I andre artikkel oppsummeres i grove trekk den politiske utviklingen i Argentina, før vi presenterer historien til noen av ofrene fra militærdiktaturet, de som ble fengslet fordi de var fagorganiserte eller aktive i politiske grupper som ble ansett som en trussel for regimet. De forteller en viktig del av historien som gir oss den nakne sannhet om urettferdigheten som ble utført av regimet.

Videre presenteres situasjonen til en gruppe fattige som holder til på en fyllplass i Buenos Aires. Befolkningen på Asciento Che Guevara jobber hardt for livets opphold ved å samle inn papir og glass til resirkulering. De gjør en viktig jobb for argentinske myndigheter uten at dette blir nok verdsatt. Disse menneskene har i det siste begynt å organisere seg politisk og blir ofte knyttet til "piqueteros" som er blitt en samlebetegnelse på grupper av aktivister som demonstrerer i gatene for sine rettigheter. Flere grupper i Piqueteros bevegelsen er blant annet opptatt av at utenlandsgjelda tar bort ressurser fra nasjonalbudsjettet som skulle tilfalt folket.

Deretter presenteres et løsningsalternativ for forhandling av illegitim gjeld som har blitt foreslått av den internasjonale gjeldsbevegelsen i lengre tid og setter den i kontekst med Argentina. Sist men ikke minst oppsummerer vi med anbefalinger om hvorfor og hvordan vi kan ta gjeldssaken videre fra der vi er i dag, med henvisning til SLUG sine kommentarer til regjeringens "Handlingsplan om gjeldslette for utvikling".

¹ Kan lastes ned i pdf. Fra www.nca.no.

Den illegale utenlandsgjelda

Av Juan Pablo Orieta

Det militære statskupp i Argentina 24. mars 1976 hadde store politiske og økonomiske konsekvenser. Lederne og gruppene som støttet statskuppet står ikke bare bak et politisk folkemord – over 30 000 mennesker forsvant under diktaturet - men også et økonomisk. Det økonomiske folkemordet har ledet fram til dagens situasjon, der 54,7 % av befolkningen lever under fattigdomsgrensen og 42,7% av argentinske barn lider av underernæring.¹

Økonomiminister Martinez de Hoz var mannen som gikk over fra statsstyrt produksjonstrategi, som legger vekt på oppbygging av egen industri og produksjonskapasitet, til en nyliberalistisk modell høystil privatisering. De Hoz dyrket sitt forhold til mektige bedriftseiere og bidro til at den økonomiske makten ble konsentrert hos noen få grupper. Dette forholdet er nøkkelen til å forstå den enorme utenlandsgjelda som har sin opprinnelse i militærdiktaturet. De argentinske bedriftseierne, gjennom sine gode venner i regjeringen, finansminister Martinez de Hoz og planleggingsminister Guillermo Walter Klein, tok opp store private lån –oljedollar fra de arabiske landene som sirkulerte i de store multinasjonale banker etter mangedoblingen av oljeprisene noen år tidligere. Saken om den ulovlige gjelda kuliminerte i 1981 da den nye finansminister Cavallo på vegne av den argentinske staten overtok den private gjeldda tatt opp under de Hoz.

En historisk oppsummering

Denne delen av historien kan oppsummeres på følgende måte: 1) statskupp; 2) finansminister som representerer interessene til bedriftseiere og har gode kontakter med det Internasjonale Pengefondet (IMF); 3) IMF låner ut til "Argentina"; 4) lånene går til bedriftseiere, som blir uendelig rike, men fulle av gjeld; 5) for å redde bedriftene "overfører" finansminister i 1981, Cavallo, lånet til staten. Samtidig som 30 000 mennesker ble drept av staten under militærjuntaen, hadde den samme staten pådratt seg et lån på 45 milliarder dollar.

Allerede fra starten er det registrert ulovlige forhold ved opptaket av utenlandsgjelda. Ifølge konstitusjonen er det kun kongressen som kan ta opp lån. Under diktaturet var kongressen suspendert og lånene ble tatt opp av de Hoz, som delte disse ut til bedriftseierne. Dette underslaget, ble gjort ved at lånene ble tatt opp i navnet på statlige selskaper. Det groveste eksempelet på denne praksis er lånene som ble tatt opp i navnet på det statlige oljeselskapet YPF.

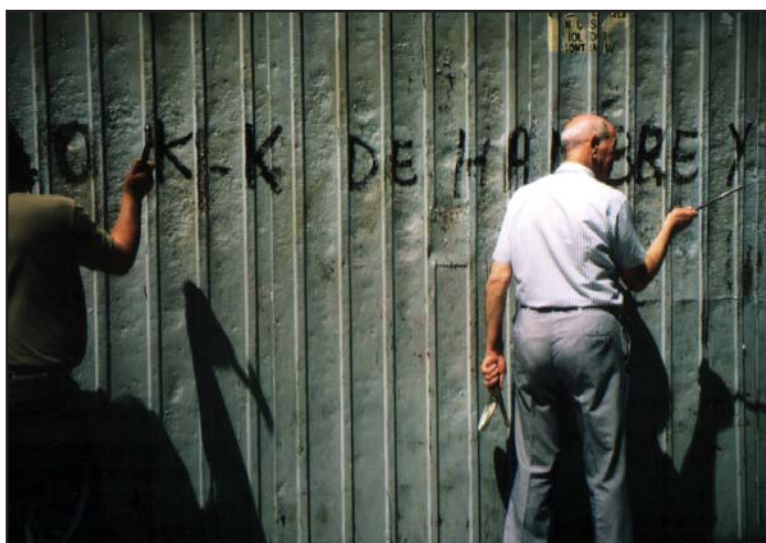
Det har vist seg (les om Olmos saken nedenfor) at YPF under militærdiktaturet ble akkreditert med en utenlandsgjeld på 6 milliarder dollar. YPFs regnskaper viser at ikke én dollar fant veien til selskapet i den aktuelle perioden. Valutaen som kom til

landet i egenskap av slike avtaler med de statlige selskapene ble holdt igjen av den argentinske sentralbanken. Vi vet i dag at disse pengene ble delt ut til private bedriftseiere og til å finansiere militærdiktaturet. De ansvarlige, blant andre ledere av sentralbanken, forklarte under de rettslige avhørene i Olmos saken, at pengene gikk til den "økonomiske åpningen" av Argentina. Denne betegnelsen skulle rettferdiggjøre den økonomiske plyndringen.

Storstilt privatiseringspolitikk

Det hører også med til historien at denne fiktive gjeldsbyrden på flere statlige selskaper ble brukt som argument til masseprivatiseringen av de samme selskapene under regjeringen til Carlos Saúl Menem. Menem og finansminister Cavallo tegnet et falskt bilde av de gjeldstyngede statlige bedriftene. Sannheten var at YPF mottok kun 25% av inntektene for sine salg, de resterende 75% ble absorbert av staten, underlagt styringen av IMF og interessene til finanseliten. Vitneutsagnene til styremedlemmer av YPF, både under militærdiktaturet og på 80-tallet, styrket rettens funn om den falske gjeldsbyrden på selskapet. General Luis Pagliere – styremedlem i YPF under militærdiktaturet – vitnet foran domstolen at YPF var tvunget til å produsere med tap etter instruksjoner fra Finansministeriet. Han avslørte at prisen på oljen som ble solgt til blant andre Shell og Esso, dekket kun 50% av utgiftene YPF hadde med utvinningen.

Eksemplet til YPF er kun et av mange eksempler på denne svindelen styrt av offentlige funksjonærer som representerte interessene til en liten maktelite. I 1976 var utenlandsgjelda på 8 milliarder dollar, ved slutten på militærdiktaturet var den oppe i 45 milliarder dollar. Intet oppgjør ble tatt med opprinnelsen til gjelda. Sentralbanken overlot i samarbeid med IMF ansvaret for å

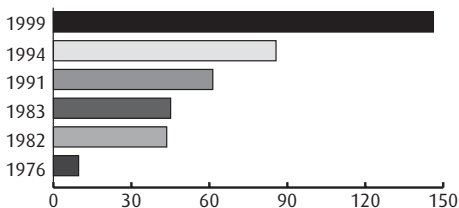
Oktober 2003: Banking på banken for å få ut sparepengene.
Foto: Hanne Sofie Myrli

overvåke Argentinas gjeldssituasjon til en IMF-ansatt. Etter seks år med Alfonsins demokratiske regjering var utenlandsgjelda oppe i 65 milliarder dollar og etter 10 år med Menem ved makten var den snart oppe i 130 milliarder dollar (enkelte Argentinske økonomer anslår vel 200 milliarder dollar²).

Olmos saken

4. april 1982, ett år før overgangen fra militærdiktatur til demokrati, gikk journalist og tidligere statssekretær Alejandro Olmos til søksmål mot finansministeriet som satt fra 1976 til 1981. Han ønsket et oppgjør med de Hoz for å ha iverksatt en økonomisk politikk som førte til oppbyggingen av en illegitim utenlandsgjeld og en stagnasjon i landets produksjonskapasitet og eksportmuligheter. Slik fikk Olmos rettsapparatet i Argentina til å behandle spørsmålet om hvorvidt utenlandsgjelda under militærdiktaturet kunne betegnes som lovlig. Argumentet var at en illegitim regjerings handlinger også må regnes som illegitime og ulovlige. Saken stilte også spørsmål om lånene i seg selv var tatt opp på lovlig vis, samt lovligheten i statens overtakelse av gjelda.

Saken kom først opp for en føderal domstol i Buenos Aires etter valget i 1983. I perioden fram til år 2000, fant retten alvorlige uregelmessigheter ved statens opptak av lån, den statlige overtakelsen av gjelda og ved måten de private bedriftenes opptak av lån i utenlandske banker skjedde på. Blant annet var mangelen på dokumentasjon påfallende, og retten så ikke bort fra en stor grad av korrupsjon. Den eneste personen som ble anklaget under rettssaken var den opprinnelige tiltalte Martinez de Hoz. Han ble ikke strafferettslig forfulgt fordi saken på dette tidspunktet var foreldet. I 2000 ble domstolens konklusjon oversendt

Gjeldsøkning de siste årene.

Kongressen for videre behandling. Alejandro Olmos, fikk den argentiniske domstolen til å erklære gjelda for illegitim. Den er ennå ikke behandlet i kongressen. At domstolen fant at gjelda er illegitim har ikke fått noen konsekvenser i praksis. Den er ikke erklært illegal, selv om retten fant flere illegale aspekter ved opptaket av lånene.

”Odious Debt” – den ”forhatte gjelden”

Mange er i dag opptatt av at store deler av Argentinas utenlandsgjeld ikke bør betales av juridiske og moralske grunner. Det er gjort mange studier på utenlandsgjeld opparbeidet av illegitime og illegale, udemokratiske regjeringer. En slik gjeld kalles ”odious debt”. På norsk kan man kalle det den ”forhatte /fiendtlige gjelden” eller om man velger et fremmedord ”odiøs gjeld”. I 1927 definerte økonomen Alexander Sack, ”odious debt” på følgende måte: ”Hvis en despotisk makt opptar gjeld som ikke går til å dekke nødvendige utgifter i interesse av staten og folket, men til å styrke den despotiske makten, til å undertrykke befolkningen, er denne gjelden odiøs/fiendtlig til hele befolkningen i det aktuelle landet”.

Økonomen Jeff King kom fram til følgende definisjon etter å ha oppsummert eksisterende studier på saken: ”Odiøs gjeld er den gjeld som har blitt tatt opp mot et lands befolkning sine interesser i full bevissthet fra kreditorenes side.” Dermed begrenser ikke begrepet odiøs gjeld seg til gjeld tatt opp av diktaturer og illegitime regjeringer. Den inkluderer også problemstillingen om hvilket formål pengene ble brukt til og ikke minst kreditorenes ansvar og rolle i så måte.

Flere undersøkelser viser at det meste av slik odiøs gjeld til land i sør er tatt opp av i utgangspunktet demokratiske regjeringer. I slike tilfeller er det vanskeligere å påvise at gjelda er tatt opp i fravær av befolkningens godkjennelse. Her må man vurdere i hvilken grad det er tatt i bruk demokratiske prosedyrer og at bruken av pengene har

Brukman tekstilfabrikk ble overtatt og drevet av arbeiderne etter at eierne slo den konkurs i 2001. Plakaten inviterer til 1 årsmarkering av dette.

gått imot interessene til landets befolkning.

I Argentinas tilfelle derimot, når gjelden har blitt tatt opp av et militær regime, er det i realiteten lite problematisk å bevise ”fravær av konsensus”, gjeldens ”illegalsitet” og at det ble brukt mot befolkningens interesser. En odiøs gjeld har dermed tre betingelser: 1) fravær av befolkningens godkjennelse; 2) at lånene ikke har kommet befolkningen til gode; 3) uansvarlighet fra kreditorenes side vedrørende formålet med låneopptakelsen.

Dette siste aspektet er spesielt viktig når det kommer til det moralske ansvaret til kreditorene. Kreditorene som låner ut penger til en regjering som driver med massakre er også medskyldig i massakren.

Hva nå?

Argentinas gjeld er blitt erklært illegitim offentlig i landet og det er funnet store uregelmessigheter ved opptaken og bruken av lånene. Det er nærliggende og også erklære den for illegal. Gjelda oppfyller også alle tre betingelser for å erklære den for odiøs. Men hvilke konsekvenser bør dette ha? Hva bør Argentinske myndigheter nå gjøre? Og hva kan norske politikere og myndigheter gjøre? Dette er spørsmål vi vil belyse nærmere i dette heftet.

1 Instituto Nacional de Estadísticas y Censos – (Argentinske SSB) Encuesta Permanente de Hogares (EPH), Mai 2003

2 Argentinske Finansdepartementets hjemmesider, www.mecon.gov.ar

Nasjonalt politikk i Argentina

Tone Hagerup og Nahuel Polese

Den økonomiske krisen i Argentina har hatt en stor innvirkning på det gamle politiske systemet så langt. I desember 2001 måtte den daværende president Fernando De la Rúa gå av etter sterkt press fra både politisk og sivilt hold, noe som skapte kaos i det offentlige. Først halvannet år senere ble Nestor Kirchner valgt til ny president. I dag ser det ut til at politikken har stabilisert seg og Kirchner har samlet det argentinske folket på nytt.

Kirchner hører til det mye omstridte peronistpartiet; Partido Justicialista. Partido Justicialista ble grunnlagt av Juan Domingo Perón i 1944. I 1945 ble Perón valgt til president og styrte landet fram til 1955 da han ble styrtet av de militære styrker. Perón sitt parti ble stående i folks bevissthet til tross for at han selv levde nærmere tjue år i eksil i Spania. Partido Justicialista var hovedsakelig et arbeiderparti som til å begynne med var sterkt knyttet til arbeidernes kamp for sine rettigheter. De fikk innført stemmerett for kvinner, 8-timers arbeidsdag, lovfestet ferie og andre lover som fremmet arbeidernes levekår. Evita Perón er også en kjent skikkelse fra dette partiets historie.

Etter 1955 har de argentinske styresmakter vekslet mellom militærregimer og folkevalgte representanter. Til tross for at peronistpartiet ble forbudt i perioden 1955-73 klarte Perón å komme til makten igjen, ved demokratisk valg, i 1973. Da Perón døde i 1974, tok

Bankene i centrum av Buenos Aires står støtt selv om landets økonomi falt.

hans daværende kone, Isabel Perón (hans første kone Evita døde i 1953) over presidentembetet. Isabel ble i sin tur styrtet av militærregimet som tok makten i 1976.

Peronistpartiet er i dag det viktigste partiet i det argentinske politiske systemet. De kontrollerer over halvparten av de 23 føderale statene som utgjør nasjonen og har absolutt flertall i begge kamrene i kongressen. Argentina er et tokammersystem etter modell av USA. Innad er partiet delt i fraksjoner som kjemper om makten seg imellom. De to viktigste fraksjonene ledes av henholdsvis Carlos Menem, og

Argentinas politiske regimer siden 60-tallet

1968 - 1970	Onganía	Militærregime	1976 - 1983	Videla, Galtieri	Militærregime
1970 - 1972	Levingston	Militærregime	1983 -	Bignone	
1972 - 1973	Lanusse	Militærregime	1983 - 1989	Alfonsín	Union Cívica Radical
1973 - 1974	Cámpora/ Perón	Peronist	1989 - 1999	Méнем	Peronist
1974 -	Juan D. Perón	Peronist	1999 - 2001	De la Rúa	Union Cívica Radical
1975 - 1976	Martínez/ de Hoz (økonomiminister)	Peronist	2003 -	Nestor Kirchner	Peronist, venstre fløy

- før og nå

refereres til som "menemister", og Eduardo Duhalde, eller "duhaldistene". Det er innenfor denne rammen at Kirchner (som tidligere var guvernør i Santa Cruz) kom til makten, med god hjelp av Duhalde som gikk offentlig ut og støttet ham. Duhalde arrangerte et presidentvalg som brøt med enkelte paragrafer i grunnloven som sier at kun én kandidat fra hvert parti kan stille til valg. Dermed ble det mulig for peronistene å stille med hele tre kandidater, og Kirchner vant over Menem til tross for at Menem hadde flere prosentpoeng etter første valgrunde. Dermed kunne duhaldistene anse seg for å ha vunnet over menemistene.

Til tross for at Kirchner ble Argentinas nye president med en stemmeandel på kun 22 % vant han raskt folkets støtte. I desember 2003 kunne La Nación, en av de største avisene i landet, fortelle at Kirchner hadde en oppslutning på hele 88,6 %. Her er noen punkter som oppsummerer de viktigste årsakene til den store økningen i Kirchners popularitet:

1. Nedskjæring av gjelden til private kreditorer med 75 %.
2. Økte satser for minstelønn og minste-

pensjon.

3. Avsettelsen av korrupsjonsanklagede dommere i høyesterett.
4. Avsettelsen av 45 militære av høy rang.
5. Jobber for å få ned korrupsjonen i staten ved å avsette korrupte øverstkommanderende i politiet.
6. Konfronterte IMF med sterke premisser for nedbetaling av gjelden.
7. Fjernet lovene som beskyttet de anklagede fra den siste militærjuntaen.
8. Etablerte en god strategi for relasjoner med folket.

I løpet av 2003 har Argentina hatt en økonomisk oppgang på 8,4 % av BNP. Til tross for at situasjonen for mange av innbyggerne fremdeles er prekær, ser de stadig mer positivt på fremtiden og deres tro på regjeringen vokser. Det er fremdeles usikkert hvordan forhandlingene rundt gjelden avsluttes, da de private kreditorerne nekter å godta regjeringens forslag om en nedskjæring på 75 %. De vil forsøke å forhandle fram en avtale som kommer dem selv mer til gode. Dette har igjen gått utover forholdet mellom Argentina og IMF da de sistnevnte til syvende og sist representerer kreditorerne.

Fakta:

I begynnelsen av september 2003 ble det inngått en midlertidig avtale (3 år) mellom Argentina og IMF. Her følger noen av hovedpunktene:

- Refinansiering av forfall pålydende 21.000 mill. dollar hvorav 12.500 tilsvarende obligasjoner hos IMF og 8500 hos Verdensbanken, Den Interamerikanske Utviklingsbanken (IDB) og pariserklubben.
- I løpet av de tre årene avtalen gjelder skal det betales 2300 mill. dollar i renter.
- Argentina forplikter seg til å oppnå et primæroverskudd på 3 % i 2004, før rentene betales. De statlige overskudd for 2005 og 2006 diskuteres løpende ut i fra hvordan økonomien utvikler seg.
- Det er indikert en forventet skatteinntekt på 80.000 mill. dollar.
- Det forventes at de internasjonale reserver i Sentralbanken når et nivå på 14.000 mill. dollar i 2004 og mellom 15.000 og 15.500 mill. dollar i 2005.
- Regjeringen forplikter seg til å sette i gang en skattereform og stadfeste en ny lov om skattefordeling mellom nasjonalstaten og provinsene.

http://www.lanacion.com.ar/03/09/20/de_529125.asp

LA NACION LINE | 20.09.2003 | 10:39 | Economía

Nabolagsforsamlingene

Etter den økonomiske krisa som brøt ut i Argentina i 2001, oppsto det et sterkt politisk engasjement fra det sivile samfunnet.

En av virksomhetene er nabolagsforsamlingene, "Las asambleas populares". Unge mennesker, arbeidsledige, arbeidere og pensjonister møtes en gang i uka for å snakke, rådslå og foreslå tiltak for å komme ut av krisa. De organiserer også demonstrasjonstog dersom det trengs for å protestere imot regjeringens avgjørelser. EN viktig sak var den såkalte "Corralito-loven", som gikk ut på å hindre folk i å ta ut sparepengene sine. Etter hvert begynte nabolagsforsamlingene å diskutere mer omfattende temaer. De begynte å tenke på hvilke tiltak som kunne

tas i bruk for å møte krisa. De viktigste kravene som de har stilt til regjeringa er å ikke betale utenlandsgjelda, bryte med IMF, nasjonalisere bankene og de offentlige selskapene som ble privatiserte, gi mat og gratis helsetjeneste til de arbeidsledige, opprette arbeidsplasser, avskaffe Corralito-loven og øke utdanningsbudsjettet. Corralito-loven er nå avskaffet. Men nabolagsforsamlingene har ikke bare stilt krava til regjeringen, de har også tatt på seg den vanskeligste oppgaven det er å hjelpe folk i nød slik vi ser det i Che Guevara-bebyggelsen.

En fange tror på rettferdighet

Av Hanne Sofie Myrli

Vedrørende:

Zenon Sanchez, 28 år, samvittighetsfange i Argentina adoptert av Amnesty International.

Zenon Sanchez ble arrestert i mai 1975 og har nå vært fengslet uten lov og dom i over 3 år. Amnesty mener han ble arrestert utelukkende p.g.a sitt fredelige arbeid i fagbevegelsen. Han blir holdt i fengselet Carcel de Rawson hvor forholdene er kjent for å være spesielt dårlige. Zenon Sanchez har ifølge våre rapporter flere ganger vært underkastet tortur, og hans helse er for tiden svært dårlig.¹

Zenon og Cristina

Cristina Olivera er født og oppvokst i en arbeiderfamilie i Uruguay. Hun var på syttitallet en av de tredve tusen forsvunne menneskene i Argentina. Cristina sier selv at hun var heldig som slapp unna med tre år i fengsel, de fleste måtte sitte inne både fem og ni år, hvis de ikke var døde for lenge siden. Cristina forteller at hun fikk slippe ut fordi hun ble blind på begge øynene i fengselet, og hun måtte opereres for å få synet tilbake. De andre fangene sultestrikket for at hun skulle få slippe ut og få operasjonen. Hun kom seg fri, søsteren hadde fylt ut søknadsskjemaet til FN om flyktingestatus og hun valgte Norge.

I dag, 25 år senere bor Zenon og Cristina her i Norge, sammen med deres seksten år gamle datter. Da de kom hit tidlig på åttitallet gav de ikke opp den kampen de hadde jobbet frem i Argentina. De fortsatte kampen for menneskerettigheter i Argentina fra Norge.

Fangenskap og vennskap.

Gode kollegaer ble viktige venner på en fabrikk i Rosario, byen der Zenon vokste opp. Zenon og kollegaene ble fengslet og torturert fordi de tilhørte fagforeninger og kjempet for rettighetene sine.

Fem voksne menn sitter rundt et bord i

Noen betaler prisen på diktaturet med penger, andre betalte med livet sitt. Uansett hva slags valuta man snakker om her blir det feil, det blir feil og for mange mennesker uopprettelig.

Rosario, et stykke nord for Buenos Aires og feierer, hvis man kan kalle det feiring. Historiene deres, smerten, har kommet på trykk. De har gitt ut en bok, der de forteller om hvordan det var å sitte i fengsel i Argentina på syttitallet.² De snakker om Marxisme og menneskerettigheter. De gråter og kjemper på hver sin måte, hver dag, for rettferdighet, disse er venner, brødre av Zenon og Cristina hjemme i Norge. En jobber i radioen nå, som politisk kommentator, en annen jobber som lærer på en barneskole sør i Argentina og bryter læreplanen for å formidle det han mener at mennesker må vite, nemlig at mennesker har rett til et verdig liv.

Santiago Ortiz, et annet perspektiv.

Han satt i fengsel sammen med de andre rundt bordet, de snakker i munnen på hverandre. Santiago, eller el Vasco som de kaller han, hever stemmen når de begynner å prate om dagens situasjon. ”Jeg stemmer ikke ved valget! Tror du at jeg har tenkt å støtte dette systemet som bare er en annen variant av fangenskap. Støtte et system som opprettholder feilslåtte holdninger fordi enkelte er redde for å miste sin levestandard. Støtte et liksom demokrati? Jeg tror ikke på et enklere liv i dette landet her, jeg tror bare på å være bevisst, jeg tror at vi må huske, jeg tror på at vi må forstå at vi er mennesker. Og at mennesket har visse rettigheter. Rett til å tenke, rett til å gjøre bevisste valg”.

”Jeg arbeider som lærer,” fortsetter han, ”elevene mine har ikke mat hjemme, husene til foreldrene har sjelden tak og de vet ikke hva menneskerettigheter er. Så det kan jeg lære dem noe om. På ”El dia de la raza”³ snakker vi om rettigheter man har som menneske, vi snakker om menneskeverd, og selvtillit. Dagen før ”El dia de la raza” sørger indianerne over den siste frihetsdagen. Dette er det få som vil vite om, dette er det få som vil rette oppmerksomhet

imot, jeg spør meg selv hvorfor det er slik, hva er vi redde for? Slik jeg ser det kan det se ut til at svært få vet hva menneskerettigheter er, langt mindre har lyst til å praktisere menneskets rettigheter”.

Fangenskap for alltid?

Zenon forteller at det var en psykiater blant fangene, som lærte dem ulike teknikker for å motstå torturen, og manipuleringen av tanken. Man utviklet også egne teknikker inne i fengselet, man endret på morsespråket slik at det ikke skulle kunne forstås av fienden. Man banket på rør, skrev koder på tobakkspapir og brukte et eget tegnspråk. Cristina jobbet mye med kommunikasjon blant fangene. Da Cristina kom til Norge bar hun fire store kuler i magen, kuler fulle med cirka seksti vitnesbyrd, der fangene beskriver sine historier og navngir familie og fiende i tilfelle de skulle bli drept eller komme bort på annen måte. Tekstene er svært vanskelige å lese med det blotte øyet, men hun mener det er viktig at historiene skal bli hørt og vil prøve å få samlet stoffet til en bok etter hvert.

Iblant Zenons papirer, som han har tatt vare på i over 20 år, finnes det mange brev fra venner og familie, brevene er stemplet og har gått gjennom sensuren som foregikk i fengselet. Brevene fra moren, som spør hvordan det går, og når de kan sees neste gang. Brevene han mottok fra gode venner etter at han kom hit til Norge, utvekslinger av følelser, hvordan har du det? Jeg har det vondt, syns du det er vanskelig? Jeg klarer ikke å glemme. Mange ekteskap gikk i oppløsning på grunn av den politiske situasjonen i landet. I Zenon sitt tilfelle ble hans første kone drept under diktaturregimet i 1976.

Uenige fanger.

Alberto Piccinini, en nær venn av Zenon, har skrevet mange av brevene som er bevart. Piccinini opplevde en så stor

endring i sitt syn på livet at han delte svært lite med kona som hadde vært hjemme mens han var i fengselet. Han som så mange andre eks- fanger tok ut skilsmisse og mange gikk inn i parforhold med kvinner eller menn de hadde blitt kjent med i fengselet. Piccinini jobber i dag som diputado, parlamentsmedlem for ARI partiet⁴. Etter diktaturet fortsatte han sin kamp for arbeiderne, og inntil han ble valgt inn i parlamentet ved siste valg jobbet han fremdeles som fagforeningsleder på samme måte som da han ble fengslet under diktaturet. Han forteller at han ikke trives i parlamentet, fordi innflytelsen man har er så lite synlig og gir så få resultater. Han refererer blant annet til den komiteen i kongressen som de forsøker å danne for å diskutere hvordan man skal foreta granskning av utenlandsgjeldas opprinnelse. Av 300 representanter har man valgt 30 personer til komiteen, tilsynelatende tilfeldig valgte. Piccinini sier han gjerne skulle siddet i den komiteen, men siden han ikke ble plukket ut, er det svært vanskelig å få gjennom sitt perspektiv på saken.

Piccinini hevder at det er viktigere å vekke bevisstheten hos de mange menneskene som jobber på den lokale fabrikk. Før man kan begynne å snakke med folket om abstrakte politiske begreper som illegitim gjeld, må man mobilisere folket. Arbeiderne må forstå at de har rettigheter, og at de kan forandre sin egen hverdag.

Det kan være interessant å dvele ved forskjellene og likhetene i de ulike utspillene. Santiago sin tilnærming til dagens situasjon, der han understreker at dagens demokrati er falskt, mens Piccinini fra samme vennegjeng sitter i parlamentet uten egentlig å trives der. Santiago stemmer ikke ved valget. Piccinini mener at man må delta, og påvirke politisk, selv om situasjonen ikke er slik man ønsket at den var. Man kan ikke bare trekke seg ut, når man sitter på så mye ressurser. Man må handle fremfor å prate og teoretisere. Santiago skiller mellom "La Politica" og "Lo politico", altså politikken og det politiske. Santiago hevder at det eneste han kan gjøre noe med er "Lo politico", altså det politiske, han kan jobbe politisk uten å drive i politikken. Santiago og Piccinini sine tilnærminger ser så ulike ut i teorien, men i praksis gjør de

mye av det samme, på ulike fronter, de jobber i praksis for at flest mulig mennesker skal leve sunne, trygge liv.

Daniel Vittorio, representerer kommunistpartiet, og kjenner ikke Zenon og vennene hans, bortsett fra Piccinini. Daniel kaller Piccinini en sviker. De satt i fengsel sammen og representerte samme parti på den tiden, mens Piccinini nå representerer ARI som Daniel hevder er et parti helt uten skrupler. Det kan på oss virke som at mennesker som er så aktive i politisk arbeide og tas til fange har en utpreget kritisk sans og et inderlig grunnleggende behov for rettferdighet. Samtidig ser flere ut til å forholde seg til et enten eller. Enten er man med de slemme eller så er man med de gode.

Zenon er opptatt av å understreke at man kan ikke snakke om et enten eller, men at man må støtte de som er på vei i riktig retning. Når situasjonen har vært så ille som den var i Argentina må det som går i riktig retning støttes, man må gi slipp på noen prinsipper i kampen for det gode.

En kamp for noe man tror på.

Man blir kanskje aldri kvitt minnene om tortur og fangenskap, enkelte klarer ikke å gå til tannlegen uten full narkose, andre igjen opplever skilsmisse etter skilsmisse. De er skeptikere, samtidig som de har evne og vilje til å vise gode mennesker tillit, en evne til å skape kontakt og bygge vennskap som går utover det vanlige.

Det som sitter igjen som det sterkeste inntrykket etter møtet med tidligere fanger av det argentinske diktaturet er hvor opptatt disse menneskene er av å bidra til rettferdighet. Kampen tar aldri slutt, er aldri over. Troen og viljen de har til å kjempe for menneskerettighetene, for at rettferdighet skal seire uansett hvor de bor og uansett

Christina ser på lappene med vitnesbyrd fra fengselet.

hva det koster. Disse tidligere fangene vitner om viktigheten av og evnen til å beholde sin egen frie tanke, i et land som av Arbeiderbladet, og Amnesty International 12. Mai 1981, ble omtalt som et av verdens mest brutale regimer.

Noter:

1 Dokument fra Amnesty International, norsk avdeling, 1978.

2 Boken kom ut i Mai 2003, og heter "Del otro lado de la mirilla - Olvidos y Memorias de ex Presos Politicos de Coronda 1974 - 1979."

3 El dia de la raza, er en offisiell høytidsdag i Argentina, der man feirer den spanske erobringen. Det var den dagen "den rette rasen" endelig kunne begynne å påvirke landet i "riktig" retning.

4 ARI står for Argentina por una Republica de Iguales, som betyr et Argentina, en lik republikk for alle.

Spirende håp

Vi har besøkt et nabolag i utkanten av Buenos Aires, sammen med en lokal politiker, den dagen vi kom dit hadde de nettopp vært utsatt for et attentat natten i forveien og stemningen var oppbrakt.

Soledad Rodriguez bor på Che Guevara.
Foto: Kaja Windsnes

Av Cecilia Salinas

”Situasjonen er kritisk for oss, det finnes ikke jobb. Vi lever fra hånd til munn. Her tjener vi mellom 5 og 15 pesos per dag (1,5 og 5 amerikansk dollar). Regjeringen skaper ikke arbeidsplasser, tvert imot nedlegges de som finnes”, sier Marcelo.

Vi møter Marcelo i Che Guevara-bebyggelsen, en ansamling med rønner i papp, bare 10 minutter med t-bane fra kongressbygningen i Buenos Aires. Marcelo, en brunbarket mann i 30-årene, og en av representantene i det nybakte kooperativet ”Solidarisk motstand,” bor i Che Guevara- bebyggelsen. Denne bebyggelsen består av 35 familier, cirka 180 personer, hvorav 80 er barn. De lever under svært kummerlige forhold, de har verken vann-, gass- eller elektrisitetsforsyning og heller ikke kloakk. Mens Marcelo forteller om bebyggelsen, går vi forbi en utedo, den eneste utedoen som finnes i bebyggelsen og som alle de 35 familiene deler. Marcelo er en av de mange tusen argentinere som lever av å samle papir, papp og flasker i millionbyen Buenos Aires.

Slik er boforholdene på Che Guevara.
Foto: Kaja Windsnes

Tomten der bebyggelsen ligger tilhørte myndighetene. For to år siden fikk disse familiene overta den. Tidligere hadde de bodd på Albergue Warnes. I 1950 begynte Eva Perons fond å bygge det som skulle bli et barnesykehus, men prosjektet ble aldri gjennomført og

etter hvert ble det en diger søppelfylling. I denne uferdige bygningen, som fikk navnet Albergue Warnes, bosatte det seg mange fattige familier. For noen år siden ble familiene kastet ut og bygningen revet. Regjeringen tilbød så disse familiene å kjøpe anstendige hus. Problemet oppsto da den økende arbeidsledigheten førte til at de ikke klarte å betale de månedlige avdragene for de betonghusene de hadde fått kjøpt. Til slutt ble de tvunget til å forlate dem og okkupere tomten der de nå bor og som også var en søppelfylling.

Like etter den brutale økonomiske krisa som rammet Argentina i desember 2001, organiserte folk seg i bydelsforsamlinger i Buenos Aires. I nabolaget Flores Sur ble det opprettet en slik bydelforsamling. Da det ble kjent at 35 familier bodde i stor fattigdom i samme bydel, bestemte de seg for å hjelpe dem. Det første de planla var at disse familiene skulle opprette et kooperativ for papirsamlere. Neste skritt var å etablere et raffineri slik at de selv kunne gjenvinne papiret, pappen og flaskene de hadde samlet inn. På den måten kunne de selge gjenvinningsmaterialet direkte til fabrikkene og dermed unngå grådige oppkjøpere og andre raffinerier. Slik kunne de tjene tre ganger så mye som de tidligere hadde gjort.

Etter noen måneder med hardt arbeid dannet de kooperativet og litt senere bygget de et raffineri som begynte med produksjon i september 2003. Videre planla bydelsforsamlingen å skaffe arbeidsplasser og utdanning til kvinnene som bodde i bebyggelsen. De tok kontakt med en italiensk NGO (frivillig organisasjon) som var villig til å finansiere prosjektet. Dette prosjektet gikk ut på å tilby lese- og skriveopplæring for kvinnene, å bygge opp et bakeri og en offentlig spisesal for barn.

fortsetter på side 15

Piqueteros

“Piqueteros”, er fellesbetegnelsen på en type politisk og sosial protestbevegelse som har vokst fram i Argentina på 90-tallet. Navnet stammer fra ordet “piquete” som betyr veisperring, piquetero(s) er den eller de som utfører en slik.

Av Hilde Holstein
og Kristin Norli

Veisperringsaksjonene ble opprinnelig utført av arbeidsløse i distriktene i Argentina, som protesterte mot privatiseringsbølgene og den økende arbeidsledigheten på begynnelsen av 90-tallet. Etter hvert som aktiviteten spredte seg til Buenos Aires, økte også omfanget av aksjonene. Man kan si at antallet økte i takt med den voksende andelen fattige som levde i og utenfor Buenos Aires, og i tillegg til kravet om nye arbeidsplasser har også krav om sosiale reformer og arbeids- og skoleplaner for de fattige blitt en gjenganger.

Det mange vurderer i dag, 2 år etter den økonomiske kollapsen i desember 2001, er om piqueteros kan regnes som en reell politisk aktør, og om protestbevegelsen har kommet for å bli.

I tiden før den økonomiske krisen hadde politikerne nektet å forhandle med Piqueteros organisasjonene fordi veisperringene ble ansett for å være en illegal aksjonsvirksomhet. Eksplosjonen av antall aksjoner og den økende oppmerksomheten fra media gjorde det imidlertid etter hvert vanskelig å ikke ta bevegelsen på alvor. I mai 2001 etter en 17 dager lang sperring av Ruta 3 i forstaden La Matanza ble for første gang regjeringen tvunget til å skifte taktikk, og Piqueteros bevegelsen ble inkludert i planleggingen og administreringen av nye sosiale velferdsprogrammer.

Senere samme år fikk flere og flere kjenne følgene av den feilslåtte økonomien på kroppen, den store middelklassen tapte sparepengene sine og mange også arbeidet sitt. De fleste mistet også siste rest av tiltroen til

politikerne. Da middelklassen gikk til opprør den 19. og 20. desember falt dette sammen med piqueteros organisasjonenes aksjoner; middelklasse og piqueteros marsjerte side om side, med de samme slagordene. Andre lag av befolkningen har nå gått ut og støttet piqueteros organisasjonene, men piqueteros organisasjonene er fremdeles for de fattigste og utstøtte til tross for at de mottar støtte.

I dag er det derfor mange ulike fraksjoner med ulike arbeidsoppgaver og fokus som samler seg bak navnet piqueteros. Enkelte konsentrerer seg om å skaffe mat, legehjelp og utstyr man trenger i nabolaget, andre grupper jobber opp mot politikerne om reformer og programmer som skal endre den sosiale situasjonen.

Bevegelsens struktur har i mange tilfeller blitt mer institusjonalisert, og bevegelsen krever oppmerksomhet som en politisk aktør på linje med andre. I mange “barrierer” har også piqueteros organisasjoner erstattet mye av det lokalpolitiske styrets oppgaver. De fungerer som formidler av arbeid, anskaffer legehjelp, organiserer matstasjoner og samler inn klær og utstyr til de hjemløse. Piqueteros har gitt de fattige en stemme, og sørger for at den blir hørt.

Likevel er det vanskelig å si hvor mye reell innflytelse de har og vil kunne få i et langsiktig perspektiv. Det har blant annet blitt satt søkelys på hvorvidt piqueteros har gått fra å være en partipolitisk uavhengig protestbevegelse til å bli en brikke i det politiske maktspeilet mellom Argentinas toppolitikere. Bevegelsen har også blitt forsøkt kri-

minalisert; særlig etter at vold, tyveri og hærverk i mange tilfeller blir satt i sammenheng med tradisjonelle piqueteros aksjoner. Mange hevder imidlertid at disse handlingene er utført av grupper som ønsker å underminere piqueteros fordi man ser at bevegelsen får økende makt politisk sett.

Det er likevel ikke vanskelig å finne eksempler på at bevegelsens aksjoner og virksomhet har ført frem. To av de mest sentrale lederskikkelsene i organisasjonen, Alderete og D’Elía, har deltatt i et statlig iscenesatt forum for utvikling av nye sosiale reformer. På lokalt plan er Piqueteros med på å organisere sosiale prosjekter både i samarbeid med andre grupper og alene. Samtidig fortsetter rekrutteringen til å delta i protestaksjonene som er og blir de fattiges politiske virkemiddel.

I et Argentina hvor regjeringen gjentatte ganger har vist seg maktesløse overfor de store utfordringene som arbeidsløsheten og fattigdommen representerer, har Piqueteros bevegelsen vunnet folkets tillit og sympati, og har vist seg som en handlekraftig aktør. For noen betyr dette at troen på at politisk engasjement gjennom aksjon og organisasjon kan føre til forandringer igjen er vekket. For mange betyr Piqueteros muligheten til noen timers arbeid i uken, eller rett og slett mat til familien.

Kilder:
Paul Colmegna: “The Piquetero Movement of the unemployed: Active rejection of an exclusionary form of Democracy”

“Protest -Politics of the poor. A study of the Piquetero movement in Buenos Aires” - Maria Cramer, Therese Sjöström og Karolina Hulterström.

En løsning på Argentinas gj

Av Tor Brynjar Welander

Hadde Argentina vært definert som et lavinntektsland av verdenssamfunnet hadde de fått hjelp til å løse en formidabel gjeldskrise som hindrer landet i å utnytte sitt potensial. Mellominntektsland som Argentina henstilles til å forhandle om gjelda si i forum som bygger på grunnleggende skjeve maktforhold.

I de aller fleste samfunn utvikler man med tiden uavhengige institusjoner som skal kunne mekle rettferdig mellom parter som havner i konflikt med hverandre. I situasjoner der en som har lånt penger ikke lenger er i stand til å betale på lånet, trer en uavhengig part inn og leder forhandlingene mellom kreditor - den som har lånt ut pengene og debitor - den som skylder pengene. Dersom utfallet av forhandlingene skal bli rettferdige, må den som mekler ikke ha interesser til fordel for den ene eller andre part. Dessverre finnes det ingen slike uavhengige internasjonale instanser som trer inn i tilfeller der et land havner i en gjeldskrise, slik som med Argentina. Mellominntektsland som Argentina henvises til å forhandle i det som kalles Parisklubben, som er en sammenslutning av kreditorer som forhandler sammen - overfor hver enkelt debitor.

SLUG mener at det bør opprettes en åpen, uavhengig og internasjonal gjeldsforhandlingsmekanisme/gjeldsdomstol, som skal mekle mellom land som har havnet i en gjeldskrise og dets kreditorer.¹ Forslaget bygger blant annet på amerikansk konkurslovgivning knyttet til situasjoner der f.eks. kommuner "går konkurs".² Målet med en slik forhandlingsprosess er todelt. For det første kan en slik gjeldsdomstol sette en strek over det vi kaller illegitim gjeld. Illegitim gjeld er gjeld som av ulike grunner må betraktes som ulovlig (i følge vanlige nasjonale lover), umoralsk, ugyldig eller urettferdig. Gjeld som er illegitim skal *ikke* slettes fordi landet *ikke klarer* å betjene lånet, men fordi den *ikke skal* betales. For det andre er målet med en slik uavhengig meklingsprosess at det gjeldstyngede landet skal få en helhetlig gjennomgang av gjeldsproblemet og en bærekraftig gjeldsbyrde. I noen tilfeller vil kanskje gjennomgangen av gjeldens legitimitet innebære en så omfattende gjeldsslette, at ytterligere gjeldsslette for å bringe gjelda ned på et bærekraftig nivå ikke er nødvendig. Men i de tilfellene der ytterligere gjeldsslette er nødvendig, er det viktig at samtlige kreditorer tar sin andel av byrden gjeldssletten inne-

Kongressbygningen i Buenos Aires.

bærer. Illegitim gjeld er kreditors ansvar og slettes for den enkelte kreditors regning; og skal ikke inngå i denne ansvarsdelingen.

Dagens ordninger for gjeldsslette har grunnleggende mangler når det gjelder maktfordeling, åpenhet og uavhengighet. Ikke i noen av disse løsningene stiller kreditorene og debitorerne på lik linje, slik det er vanlig i de fleste lands nasjonale ordninger. Prosessen knyttet til en åpen, uavhengig og rettferdig gjeldsdomstol tar sikte på å rette opp denne ubalansen ved

eldskrise

at partene blir enige om å overlate beslutningen til en uavhengig jury. Juryen består av fem medlemmer der kreditor og debitor oppnevner to medlemmer hver og der disse fire blir enige om et ytterligere medlem. Juryen får etter en omfattende offentlig høringsprosess der alle parter høres, myndighet til å dømme i både den innledende prosessen som omhandler gjeldas legitimitet og vedrørende behovet for ytterligere gjeldslette. Erfaringene med dagens gjeldslette ordninger (hovedsakelig HIPC og Parisklubben som også forsøker å få til en bærekraftig utgang på gjeldskrisa) tilsier at målene for hva som betraktes som et bærekraftig gjeldsnivå bør justeres betraktelig.³

Den "internasjonale gjeldsdomstolen" i Bergen

For å illustrere hvordan en åpen, uavhengig og rettferdig gjeldsdomstol kan gjennomføres, arrangerte SLUG i Bergen et rollespill som simulerte hvordan en gjeldsdomstol for Argentina kunne sett ut, under Gjeldskonferansen 9-11. oktober 2003.⁴ Juryen i den internasjonale gjeldsdomstolen i Bergen hadde tre medlemmer⁵ og skulle ta stilling til hvorvidt et lån gitt i forbindelse med byggingen av Yacyreta-dam-anlegget var legitimt eller ikke; og i hvilken grad Argentina trenger gjeldslette for å få en bærekraftig utgang på gjeldskrisen. Rollespillet kan ikke brukes som reelt argument for illegitimitet knyttet til Argentinas utenlandsgjeld, men simuleringen gir oss noen interessante erfaringer med begrepet illegitim gjeld og hvilke utfordringer en slik gjeldsdomstol kan stå overfor.

Erfaringene fra Bergen viste at en gjennomgang av illegitimitetsspørsmål knyttet til ulandsgjeld er svært tidkrevende og komplisert, særlig dersom den opprinnelige fordringen ligger langt tilbake i tid og er refinansiert en eller flere ganger. Den konkrete fordringen som ble vurdert av juryen var slik sett et enkelt tilfelle, fordi lånet var gitt av Verdensbanken og var aldri refinansiert. Juryen vurderte lånet som illegitimt på grunnlag av de omfattende miljømessige og sosiale skadene som utbyggingen forårsaket

og som nettopp dette lånet var gitt for å kartlegge; og fordi Verdensbanken ikke hadde fulgt egne retningslinjer for ansvarlig utlån. Juryen fant det også rimelig å anbefale substansiell gjeldslette for Argentina for å oppnå en bærekraftig utgang på gjeldskrisa, men tok forbehold i at det trengs betydelig mer informasjon for å gjøre slike vurderinger skikkelig.

Politisk press i Argentina

Også politikere i den argentinske kongressen har fattet interesse for den internasjonale gjeldsbevegelsens forslag om en internasjonal gjeldsdomstol for suverene stater. Opposisjonspartier i den argentinske kongressen støtter forslaget og arbeider for at den argentinske regjeringen skal jobbe for en slik gjennomgang av landets utenlandsgjeld i fora som Parisklubben, IMF og Verdensbanken.

Mario Cafiero, som er kongressmedlem i det argentinske parlamentet og representerer ARI. ARI står for Argentina por una Republica de Iguales – Partiet for en republikk av likeverdige i Argentina. Partiet er et av Argentina's få opposisjonspartier. Cafiero støtter forslaget og sa på en pressekonferanse i London nylig, følgende: - Jeg støtter Jubilee sitt forslag til rammeverk for internasjonal insolvens, fordi jeg tror på at Argentina kan finne en løsning ved et slikt rammeverk. Kun under et slikt rammeverk knyttet til internasjonal rett kan de som er skyldige i krisen ansvarliggjøres og disiplineres. Vi trenger et uavhengig ad-hoc panel for å undersøke forholdet mellom Argentinas massive gjeld, kapitalflukt og pengekorruptsjon. Derfor trenger vi en internasjonal insolvens prosess som kan gi en uavhengig løsning på krisen.⁶

For SLUG er et viktig argument for å bringe illegitim gjeld opp på et internasjonalt plan gjennom en uavhengig og rettferdig gjeldsdomstol er å stille utviklingslandenes kreditorer til ansvar for uansvarlige utlån. I de fleste nasjonale lovverk finnes det klare retningslinjer for hvilket ansvar

kreditor har som pengeutlåner. Dessverre er ikke internasjonal økonomi utviklet i samme grad og resultatet har i mange tilfeller vært uansvarlig utlån til dårlige prosjekter, til korruperte regjeringer og andre illegitime formål.

Cafiero slår fast at:

– Dersom det argentinske rettsvesenet hadde fungert som det skulle, ville herr Cavallo vært i fengsel i dag for sine avtaler med de utenlandske långiverne – og det samme ville noen av presidentene og lederne i Europeiske og Amerikanske banker.⁶

Med henvisning til Olmossaken som er omtalt tidligere i heftet, synes det å være god grunn til å tro at mye av Argentinas utenlandsgjeld ville falle bort som illegitim ved en gjennomgang i en uavhengig gjeldsdomstol slik gjeldsbevegelsen foreslår. SLUG mener at en gjennomgang av Argentinas utenlandsgjeld i en åpen, uavhengig og rettferdig gjeldsforhandlingsmekanisme ville løse Argentinas gjeldskrise. Både fordi mye av gjelden sannsynligvis ville erklæres illegitim, men også fordi Argentina på denne måten ville få en helhetlig gjennomgang av gjeldsproblemet som har samlet seg opp over flere tiår. En slik prosess ville få en større betydning for gjeldsbyrden enn de løsninger som er mulige i dag, fordi debitor og kreditor møtes som mer likeverdige parter i en åpen forhandlings situasjon.

Noter:

1 Ideen til en slik gjeldsdomstol har vi hentet blant annet fra den tyske gjeldskampanjen, www.erlassjahr.de, der den omtales som "a fair and transparent arbitration process" eller bare "FTAP".

2 Chapter 9/11

3 Erfaringene viser at landene som har gjennomgått Verdensbankens gjeldsletteordning ikke har fått tilstrekkelig gjeldslette og har selv etter prosessen et gjeldsoverheng som er u håndterlig.

4 www.gjeldskonferansen.no

5 Frank Aarebrot, valgforsker (UiB), Else Øyen, fattigdomsforsker (UiB) og Steinar Alsos, leder Attac Norge

6 Fra en pressemelding på Jubileeplus sin hjemmeside: www.jubileeplus.org.

Utvikling krever gjeldsslette

Av Silje Hagerup

I januar i år fikk SLUG være med å kommentere høringsutkastet til "Handlingsplan om gjeldsslette for utvikling" som ble lagt frem av Utenriksdepartementet. Høringsutkastet gjør det klart at "nettoflyten på lånekapital er tilnærmevis nøytral". At landene betaler like mye på renter og avdrag som de får i nye lån, ser SLUG på som en uforståelig strategi, og stiller spørsmål til om dette kan være formålstjenlig for befolkningen i landene.

SLUG mener dette er en av faktorene som fører til at land ender opp i et gjeldsslaveri, der utviklingsbankene bestemmer den utviklingsstrategien som føres i landene gjennom betingelser. Denne situasjonen vitner om at det er nødvendig med endringer i det internasjonale finansielle systemet. Et tiltak må være en gjeldsforhandlingsmekanisme som kan avskrive utenlandsgjeld for å oppnå fattigdomsreduksjon og ikke bare for å oppnå et gjeldsnivå som er forsvarlig for nye lån (HIPC).

Eksempelet Argentina viser at det er behov for en radikal endring av utlåns-kulturen, det være seg lavinntektsland eller mellominntektsland. Så lenge landene er en del av gjeldspiralen som har oppstått de siste 20 årene, der gamle lån betales med nye, er det vanskelig å se at de noen gang skal kunne komme ut av det gjeldsuføret de står i nå. Derfor er det nødvendig med en oppryddingsprosess der man kan ettergi gjeld som er blitt umulig å betjene fordi långiver var for slepphendt i utlånsøyeblikket. Det må tas til orde for en med rettferdig ansvarsfordeling. Kreditorerne må ta mer ansvar.

Argentina skylder ikke norske myndigheter bilateralt, men Argentina skylder til IMF og Verdensbanken. SLUG mener at norske politikere og myndigheter også må være med å ta ansvar for dårlig utlåns-politikk så lenge Norge er med som kreditor i de internasjonale finansinstitusjonene. Som medansvarlig for politikken til Verdensbanken og IMF må også Norge kunne ta til orde for å endre den internasjonale finansarkitekturen fra hva den er i dag. Gjeldsslette er et viktig verktøy for fattigdomsreduk-

Monica er analfabet, men en aktiv politiker og beboer i Che Guevara

sjon og dermed et viktig element i utviklingspolitikken.

Tusenårsmålene

Norske myndigheter setter Tusenårsmålene høyt i forhold til norsk utviklingspolitikk. Målene, som ble fastsatt under FN's Milleniumsmøte høsten 2000, inneholder flere viktige saker for å bekjempe fattigdom, og gjeldsslette er et av områdene som inkluderes i tusenårs mål nr.8. Tusenårsmålene må legges til grunn for å beregne behovet for omfanget av gjeldsslette.

Argentinas situasjon viser tydelig hvordan fattigdom skapes i verden i dag. Til tross for at landet alltid har hatt store klasseskiller har de siste årenes hendelser sendt over halvparten av Argentina befolkning ut i fattigdom. For å oppnå Tusenårsmålene, er det derfor vel så viktig å ta et oppgjør med uansvarlig retorikk og politikk i et globalt system, som det å finansiere

folk ut av fattigdommen. Vi vet at gjeldslette er det mest effektive middel for utvikling og reduksjon av fattigdom, faktisk minst like viktig som bistand. Jubilee Research viser i en rapport at i de landene som har oppnådd gjeldslette, har frigjøring av midlene i stor grad gått til økte sosiale utgifter og utdanning heller enn militæret og våpen.

Moralsk ansvar

Argentina er offer for råd og politikk fra Verdensbanken og IMF og har alltid vært en flink elev. Det er altså god grunn til å gå disse *veiviserene i makroøkonomis* holdninger nærmere i sømmene.

Et argument som ofte brukes mot bruken av begrepet illegitim gjeld er at det vil kunne skape investeringstørke i de landene som får ettergitt gjeld. Dette fordi kreditorer ikke lenger vil ta sjansen på å investere av frykt for å ikke få tilbakebetalt lånene. Dette kalles ”moral hazard”, eller moralsk vågespill.

SLUG mener at den eksisterende utlånspolitikken tvert om skaper en slik ”moral hazard” situasjon ved at investorer villig låner ut til blant annet udemokratiske og

diktatoriske regimer fordi de vet de vil kunne kreve inn lånene selv etter en endring av regimet. Det finnes ikke nok belegg for argumentet om at investorer ikke vil investere i land som får ettergitt illegitim gjeld. Det må betraktes som mer interessant å investere i et land som er i stand til å betjene lån med egne verdier heller enn med nye kortsiktige lån? Vi oppfordrer derfor regjeringen og Norge til å sette i gang en studie på nettopp dette.

Å sammenligne u-landsgjelda med vanlig privat gjeld kan gi en bedre forståelse for problemet. I vår verden fristes vi stadig av nye måter å låne kapital for å øke det personlige forbruket. I tider med lav rente kan det være fristende å låne kapital for å investere i midler som skal forenkle tilværelsen, men før vi vet ordet av det går renten opp og vi er ute av stand til å betjene lånene. Vi vet det skjer. Det skjedde i Norge på slutten av 80-tallet og det skjedde med landet Argentina for 4 år siden.

Gjeldsforhandlingsmekanisme eller domstol

SLUG oppfordrer regjeringen til å delta aktivt i arbeidet rundt opprettelsen av en

ekspertgruppe i FN som kan se nærmere på mulige gjeldsforhandlingsmekanismer. Illegitim gjeld bør inkluderes som et ledd i en slik gjennomgang. En slik mekanisme eller domstol vil være et naturlig sted for å vurdere hvorvidt ulike fordringer utgjør legitime krav.

I lys av hensikten og innholdet i dette heftet presenterer vi herved avslutningsvis SLUG sine oppfordringer til regjeringen som blir viktig å følge opp i fortsettelsen. Dette er forslag til tekst om Norge vil som SLUG skrev i sin høringsuttalelse på høringsutkastet for ”Handlingsplan om gjeldslette for utvikling”:

Norge vil:

- Ta initiativ til at det foretas en studie på illegitim gjeld gjennomført av relevante kreditoruavhengige institusjoner, som for eksempel FN.
- Ta initiativet til å utrede konkrete forslag til opprettelse av gjeldslettemekanismer/domstoler.
- Initiere en uavhengig studie som belyser spørsmålet om finansiering og evt. svikende kredittverdighet

fortsatt fra side 10

Nå får de 30 kvinnene på bebyggelsen lese- og skriveopplæring. Det har gitt resultater, mange kvinner har lært å skrive sitt navn for første gang. Gjennom dette prosjektet har kvinnene fått verdighet og selvtilit.

Men kooperativet har også møtt mye motgang. Bare 15 dager etter at raffineriet startet opp, ble det gjennomført et attentat, det var denne morgenen vi var på besøk. Marcelo forteller at han var på vakt på raffineriet denne natten. Plutselig hørte han et smell. Det viste seg å være en bombe, de tilkalte brannvesenet, men 20 minutter senere var det bare aske igjen av raffineriet. Det var et voldsomt slag for disse familiene.

Regjeringen har lovet å gjenoppbygge det og i tillegg bygge opp anstendige hus for dem. Men det blir bare med de fagre løftene.

Før Marcelo tar farvel introduserer han oss for Monica på rundt 40. Hun møter oss med et stort, tannløst smil og solbrent ansikt. Hun forteller at hun er koordinator for lese- og skrivekurset. Det kommer to lærere to ganger i uka til bebyggelsen. På tirsdager lærer de kvinnene å lese og skrive og på torsdager får kvinnene informasjon om blant annet kolera, hygiene, seksualopplysning og underernæring. -” De fleste barna under 2 år på bebyg-

gelsen er underernærte. Tidligere ga regjeringen oss melk, men nå får vi ikke det en gang. Her er mange familier som har 6 eller 8 barn”, sier Monica og fortsetter – ”Etter attentatet har vi ingen sted å holde undervisningen, men allikevel fortsetter vi, i friluft!”, sier hun.

Argentina har gjennomgått den verste økonomiske krisa noen gang. Det man etter spør i dagens Argentina er løsninger på problemet. Hittil har ikke regjeringen bidratt med mange konstruktive forslag til en forbedring på situasjonen. Men det mangler likevel ikke på oppfinnsomhet og pågangsmot blant folk flest, noe Che Guevara-bebyggelsen er et godt eksempel på.

Argentinas gjeldskrise

- Desember 2001: Argentinas økonomi faller sammen. Folk får ikke lenger lønn eller tatt ut sparepengene sine.
- Hvordan kunne dette skje i et rikt land som Argentina? Hvordan håndterte folk situasjonen? Hva skjer nå med Argentina?

Foto: Kaja Windsnes

Motet holdes oppe på Che Guevara bosettingen – en okkupert søppelfylling utenfor Buenos Aires.

Organisasjonene bak SLUG

Alternativt nettverk, Arbeidernes Ungdomsfylking, ATTAC Norge, Caritas Norge, Changemaker, De Grønne, Delta Internasjonalt, Diakonhjemmets Internasjonale Senter, Det Norske Misjonsselskap, Det Norske Misjonsselskaps Ungdom, Elfenbenskystenforeningen, Europeisk Ungdom, Fellesrådet for Afrika, Foreningen for internasjonale vann- og skogstudier, FORUT, Framtiden i våre hender, Frikirkenes globale informasjon, Internasjonal kvinneliga for fred og frihet, Kirkens Nødhjelp, KRFU, Kvekerne, Kvinnefronten, Latin-Amerikagruppene, Den norske kirke, Natur og ungdom, Norges fredslag, Norges KFUK/KFUM, Norges kristelige studentforbund, Norges naturvernforbund, Norges sykepleierforbund, Norges unge katolikker, Norsk Folkehjelp, Norsk misjonsråds bistandsnemnd, Norsk målungdom, Norsk lærerlag, Norsk studentunion, Norsk sykepleierforbund, Norske katolikkers kvinneforbund, PRESS, Psykologer for fred, Redd barna, Ressursforeningen, Rød ungdom, SAIH, Senterungdommen, SOS rasisme, Sosialistisk opplysningsforbund, Sosialistisk ungdom, Strømmestiftelsen, TenDenS, Unge høyre, Unge venstre, Utviklingsfondet, Venner av Uganda, World View Rights

